

IZJAVA ZA JAVNOST OB 10. OBLETNICI OKVIRNE KONVENCIJE SZO ZA NADZOR NAD TOBAKOM (FCTC)

V Sloveniji je tobak med dejavniki tveganja vodilni preprečljivi vzrok smrti in vodilni dejavnik tveganja za izgubljena zdrava leta življenja zaradi prezgodnje smrti in manjzmožnosti.¹ Kajenju tobaka pripisujemo 19 % vseh smrti pri Slovencih, starih 30 let ali več, 27% pri moških in 11% pri ženskah. Vsako leto zaradi kajenja umre skoraj 3.600 kadičev, od teh smrti je približno 900 prezgodnjih (pred 60. letom starosti).²

Med 15 do 64 let starimi prebivalci Slovenije kadi 24% vseh, več moških (27%) kot žensk (21%)³, po drugih podatkih kadi 23% prebivalcev starih od 25 do 64 let, prav tako več moških (25%) kot žensk (20%).⁴ V Sloveniji kadi tobačne izdelke znaten delež 15-letnikov, to je okoli 25%.⁵ 13,1% 15-letnikov kadi vsaj enkrat tedensko (med spoloma ni razlik), 16,6% 15-letnikov je prvič kadilo v starosti 13 let ali manj (več fantov kot deklet). V obdobju 2002-2014 se je razširjenost kajenja med mladostniki pomembno zmanjšala skupno, v vseh starostnih skupinah in pri obeh spolih. Med 15-letniki se je skupno in pri obeh spolih v tem obdobju pomembno znižal tudi delež tistih, ki si prvič kadili v starosti 13 let ali manj.⁶

Najpomembnejši rezultati Slovenske zveze za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo (SZOTK) ter vsebinske mreže NVO za zdravje v RS:

- Postali smo člani FCA (Zveza okvirne konvencije), ki aktivno sledi Okvirni konvenciji SZO za nadzor nad tobakom (FCTC).
- Pripravili smo predloge novele Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (ZOUTI), na podlagi katerega je prepovedano kajenje v vseh zaprtih javnih in delovnih prostorih, vključno z gostinskimi lokali ter prepovedana prodaja tobačnih izdelkov osebam mlajšim od 18 let, ki tobačnih izdelkov tudi ne smejo prodajati.

¹ World Health Organization. The European Health Report 2005: Public Health Action for healthier children and populations. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2005

² World Health Organization. WHO global report: mortality attributable to tobacco. Geneva: World Health Organization, 2012

³ Inštitut za varovanje zdravja RS. 31. Januar-Dan brez cigarete: Sporočilo za javnost IVZ. Pridobljeno 20. 5. 2013 s spletne strani:

http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=76&pi=3&_3_id=1887&_3_PageIndex=2&_3_geoupId=225&_3_newsCategory=&_3_action=ShowNewsFull&pl=76-3.0

⁴ Inštitut za varovanje zdravja RS. Zdravje in vedenjski slog prebivalcev Slovenije – CINDI 2012 (neobjavljeno)

⁵ Koprivnikar H. Kajenje tobaka. V: Jeriček Klanšček H, Roškar S, Koprivnikar H, Pucelj V, Bajt M, Zupanič T (ed.). Spremembe v vedenjih, povezanih z zdravjem mladostnikov v Sloveniji v obdobju 2002-2010. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS, 2012

⁶ Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji, Izsledki mednarodne raziskave HBSC, 2014.

- Uspešno smo sodelovali z Evropsko komisijo in tujimi NVO pri sprejemu Evropske direktive o strukturi in stopnjah trošarin, ki velja za tobačne izdelke.
- Bili smo aktivni in uspešni pri sprejemanju revidirane tobačne direktive v Evropskem parlamentu.
- Pripravili smo zakonsko pobudo za dvig trošarin na tobačne izdelke, saj je obdavčitev tobačnih izdelkov pomemben način tobačne kontrole, ki močno vpliva na kvaliteto javnega zdravja, dokazano je namreč, da cena odločilno vpliva na povpraševanje po tobačnih izdelkih. Pobudo smo predstavili Ministrstvu za finance. Zaradi uskladitve z evropsko zakonodajo, in sicer s t.i. »tobačno direktivo«, smo pripravili tudi zakonsko pobudo za pravno ureditev elektronskih cigaret in zakonsko pobudo za sestavljena zdravstvena opozorila, ki naj zavzemajo 85 % sprednje in hrbtne strani embalaže tobačnih izdelkov ter za uvedbo nevtralne embalaže za cigarete. Podali smo tudi zakonski pobudi, s katerima želimo vplivati na uvedbo ukrepa licenciranja prodaje in ponujanja tobačnih izdelkov in alkoholnih pijač in uvesti licenčnine. Uvedba licenc in licenčin ne bi pomenila zgolj še enega stroška za prodajalce tobačnih izdelkov in alkoholnih pijač, temveč bi predvsem zagotovila financiranje preventivnih in kurativnih programov in projektov, ki dokazano zmanjšujejo škodo zaradi kajenja in pitja alkohola. Omenjene zakonske pobude smo predstavili Ministrstvu za zdravje.

Izbrane na dokazih temelječe in stroškovno učinkovite strategije za zmanjšanje uporabe tobaka so tudi del Okvirne konvencije SZO o nadzoru nad tobakom in šestih strategij MPOWER; kot take pomagajo pri izvajanju konvencije na državni ravni: 1. spremljati in nadzorovati uporabo tobaka in učinkovitost preventivnih ukrepov; 2. zaščititi ljudi pred izpostavljenostjo tobačnemu dimu; 3. pomagati pri odvijanju od kajenja; 4. opozarjati na nevarnosti tobaka; 5. uveljaviti omejitve oglaševanja, promoviranja in sponzoriranja tobaka; in 6. povišati davke na tobak.⁷

Ukrepi za nadzor nad tobakom so drugi najučinkovitejši način porabe javnih sredstev za izboljšanje zdravja. Vlaganje v zdravje prispeva h gospodarski blaginji in večji produktivnosti ter ponudbi delovne sile. Zavezanost k zdravju mora postati odgovornost vseh resorjev, še posebej partnerstev z NVO in lokalno skupnostjo.

V Sloveniji kadi četrtnina prebivalcev, vsak dan zaradi rabe tobaka umre 10 ljudi. Kajenje je kljub znižanju prevalence med mladimi in odraslimi, še vedno največji javnozdravstveni problem v Sloveniji.

Projekt delno financira Evropska unija, in sicer iz Evropskega socialnega sklada. Javni razpis za izbor projekta se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov; razvojne prioritete "Institucionalna in administrativna usposobljenost"; prednostne usmeritve "Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij, civilnega in socialnega dialoga"

⁷ Svetovna zdravstvena organizacija, Regionalni urad za Evropo, Zdravje 2020, Temeljna evropska izhodišča za vseladno in vsedružbeno akcijo za zdravje in blagostanje.